

V1999-49 23.07.99

Forretningsvilkår ved bilreparasjoner - forholdet til konkurranseloven og tidligere innvilgede dispensasjoner

Sammendrag:

Norges Bilbransjeforbunds forretningsvilkår for bilreparasjoner ble funnet ikke å være i strid med konkurranselovens forbudsbestemmelser. Begrunnelsen for dette var at forretningsvilkårene ansees å regulere andre konkurranseparametere enn pris. Da tilsvarende forhold var innvilget dispensasjon, måtte denne dispensasjonen oppheves.

Konkurransetilsynet viser til Deres brev av 1. desember 1998 hvor Norges Bilbransjeforbund (NBF) ber om fornyet dispensasjon for "Forretningsvilkår ved bilreparasjoner".

Bakgrunnen for søknaden om fornyet dispensasjon er at Prisdirektoratets vedtak av 10. desember 1993 i sak 93/1051 om dispensasjon fra konkurransereguleringsforskriftene av 1. juli 1960 for forretningsvilkår ved bilreparasjoner ble gitt med virkning inntil 1. januar 1999, og at NBF fortsatt ønsker å benytte vilkårene.

Prisdirektoratet har også ved vedtak av 17. februar 1988 innvilget dispensasjon fra de nevnte konkurransereguleringsforskriftene for "Forretningsvilkår ved reparasjoner av tyngre kjøretøy". Dispensasjonen ble gitt "inntil videre". Vedlagt følger en kopi av Prisdirektoratets vedtak av 17. februar 1988.

Nærmere om forretningsvilkårene

NBF har siden 1976 operert med forretningsvilkår for reparasjoner av kjøretøy. Forretningsvilkårene regulerer rettsforholdet mellom kunde og verksted og er nå gjennomgående en presisering og utdyping av håndverkstjenesteloven av 16. juni 1989 nr. 63 (Hvtjl).

Vilkårene regulerer følgende punkter:

- innlevering av bilen,
- bestilling/avbestilling,

- forhåndsavtalte fastpriser og prisoverslag,
- tilleggsarbeider,
- verkstedets omsorgsplikt,
- arbeidets fagmessighet,
- deler,
- utlevering/forsinkelse,
- betaling,
- reklamasjoner og
- tvister

Vilkårene regulerer mao. hvilke ytelser avtalepartene skal prestere, samt tidspunktet for oppfyllelse av disse, samt fordeler risikoen for eventuelle uforutsette hendelser, for eksempel for forsinkelser eller for ekstraarbeider som det ikke var mulig å forutse før oppdragets begynnelse.

Hvtjl §§ 33, 32(2) inneholder bestemmelser om pristillegg, og forretningsvilkårene er ment som utdyping av disse bestemmelsene. Av hvtjl § 32(2) følger at hvor det er gitt prisoverslag skal prisen ikke overskrides vesentlig, og iallfall ikke med mer enn 15%. Av hvtjl § 33 følger at tjenesteyteren kan kreve pristillegg for tilleggsarbeid i samsvar med hva som følger av hvtjl § 32. Forretningsvilkårene inneholder en maksimalgrense for pristillegg og tilleggsarbeider på kr 600,- for lettere kjøretøy, og kr 1000,- for pristillegg og maksimalt 20% for tilleggsarbeider ved reparasjoner av tyngre kjøretøy.

Den angitte bakgrunnen for reguleringen av beløpsgrensen er å synliggjøre/konkretisere kravet til vesentlighet som følger av hvtjl. Maksimalgrensen er basert i gjennomsnittspriser for bilreparasjoner. Gjennomsnittsprisene for lettere kjøretøy er basert i 1990-tall/reparasjoner og har ikke senere vært endret, mens snittpris for tyngre kjøretøy er av nyere dato.

For størsteparten av NBFs medlemsverksteder er forretningsvilkårene hengt opp som oppslag i forretningslokalene. Kunden blir dermed ikke presentert forretningsvilkårene, men må selv sørge for å lese oppslaget. Noen medlemmer har også trykt opp forretningsvilkårene på baksiden av fakturaen. Av "NBF standard, krav til medlemmene - etiske retningslinjer" følger at medlemsverkstedene er pålagt å følge forretningsvilkårene.

Selv om forretningsvilkårene gjøres kjent for kunden gjennom oppslag i verkstedetlokalet eller er trykt på fakturaen, er forretningsvilkårene, etter NBFs vurdering, ikke av betydning for tildeling av reparasjonsoppdrag, men får først betydning etter at en reparasjonen er gjennomført og det oppstår uenigheter mellom kunde og verksted om noen av partenes forpliktelser etter reparasjonsavtalen. Forretningsvilkårene er derfor i all hovedsak "usynlige for publikum", og er etter NBFs vurdering ikke en konkurranseparameter med henblikk på kundens valg av verksted.

Forholdet til konkurranseloven

Lov av 11. juni 1993 nr. 65 om konkurranse i ervervsvirksomhets (krll) krav om saklig og stedlig virkeområde i §§ 1-3, 1-5 er oppfylt, da det dreier seg om ervervsvirksomhet og handlinger som er egnet til å ha virkning her i riket. Konkurranseloven kommer derfor til anvendelse.

Etter krll § 3-4 første ledd må "sammenslutninger av ervervsdrivende" ikke selv fastsette eller oppfordre til reguleringer som nevnt i §§ 3-1 til 3-3. Det fremgår av lovens forarbeider at som sammenslutning må anses alle organisasjoner som går inn under betegnelser som forening, forbund, lag, laug, interesseorganisasjon og liknende når de ivaretar ervervsdrivendes interesser. Etter tilsynets vurdering er NBF å anse som en sammenslutning av ervervsdrivende i krll § 3-4s forstand. Dette bygger på at NBF

er en bransjeorganisasjon hvis målsetting er å ivareta og fremme bilforhandleres og verksteders interesser.

Krrl. §3-1 første ledd, første pkt lyder:

"To eller flere ervervsdrivende må ikke for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter bortsett fra vanlig kontantrabatt".

Av ordlyden og av forarbeidene (Jfr. Ot prp nr. 41 (1992-93) side 106) til krrl §3-1 følger at bestemmelsen ikke forbyr samarbeid om andre vilkår enn priser, avanser og rabatter. Rene betalings- og leveringsvilkår (andre forretningsvilkår enn pris) rammes ikke av § 3-1.

I forhold til forretningsvilkårenes bestemmelser er det kun punkt 4.2 om "Forhåndsavtalte fastpriser og prisoverslag" og punkt 5.2 om "Unntak" for tilleggsarbeider som berører priser. Ut fra uttalelsene i forarbeidene og ordlyden i § 3-1 vil de øvrige punktene i forretningsvilkårene ikke rammes av forbudet i § 3-1. Det er følgelig kun forretningsvilkårenes punkt 4.2 og punkt 5.2 som må vurderes i forhold til forbudet i krrl. § 3-1 første ledd.

Vilkåret for prisoverslag, vilkårenes pkt. 4.2, lyder:

"Har verkstedet gitt prisoverslag på et bestemt arbeid, kan ikke prisen overskrides vesentlig og ikke i noe tilfelle med mer enn 15%, maksimum kr 600,-." Det tilsvarende vilkåret for reparasjon av tyngre kjøretøy har identisk ordlyd, bortsett fra at maksimalbeløpet er kr 1000,-.

I kommentarene til punkt 4.2 i villkårene både for lette og tyngre kjøretøyer fremgår følgende: "Det er viktig å legge merke til at pkt. 4.2 ikke vedrører tilfeller hvor det er avtalt fast pris. Da er ingen overskridelse tillatt uten ny avtale (tilleggsavtale) med bileieren." Kommentarene indikerer således at grensene for overskridelse av prisoverslag er grenser for når et veksted må ta kontakt med bileieren.

For tilleggsarbeider i vilkårenes pkt. 5.2. for lettere kjøretøy lyder bestemmelsen:

"Pristillegget må ikke i noe tilfelle overstige priser for det bestilte arbeid med mer enn 15%, maksimum kr 600,-."

For tyngre kjøretøy lyder bestemmelsen i vilkårenes pkt. 5.2:

"Verkstedets plikt etter pkt. 5.1 til å ta kontakt med kunden før tilleggsarbeid igangsettes gjelder ikke hvor prisen for tilleggsarbeidet ikke overskrider 20% av regningsbeløpet for det tidligere bestilte arbeid....."

For at en regulering skal rammes av forbudet etter krrl. § 3-1 må reguleringen, i tillegg til at den må gjelde konkurranseparameteren pris, være "egnet til å påvirke konkurransen". Generelt kan tilsynet vanskelig se at forretningsvilkår som ikke representerer noe annet eller mer enn hva som allerede følger av preseptorisk lovgivning - i dette tilfellet hvttjl - vil være egnet til å påvirke konkurransen slik § 3-1 krever. Grunnen til dette er at standardvilkårene ikke vil lede til at aktørene må ta hensyn til andre forhold enn hva aktøren uansett er pliktig å hensynta.

De aktuelle forretningsvilkårenes pkt. 4.2 og 5.2 inneholder angivelser av maksimalbeløp og/eller maksimale overskridelser i % for prisoverslag. Forretningsvilkårene angir dermed noe annet eller mer enn hva som følger av hvtjl. Det er også slik at hvtjl ikke vil få anvendelse på alle reparasjoner som utføres av de ulike verksteder.

Med bakgrunn i ovenstående vil forretningsvilkårene ikke kunne være i strid med § 3-1 for de deler av forretningsvilkårene som kun angir det samme som følger av hvtjl, men kan være i strid med § 3-1 for de deler av forretningsvilkårene som angir noe mer eller annet enn hva som følger av hvtjl.

For de delene av vilkårene som representerer noe annet eller mer enn hva som allerede følger av hvtjl må det derfor drøftes og avgjøres om disse delene av vilkårenes pkt. 4.2 og 5.2 innebærer forbudte reguleringer av konkurranseparameteren pris, eller kun innebærer reguleringer av andre lovlige konkurranseparametere.

Ordlyden gir i liten grad veiledning for hvor grensen mellom lovlige og ulovlige konkurranseregulering må trekkes. Det må derfor sees hen til andre rettskilder enn ordlyd.

I konkurranselovutvalgets innstilling, jfr NOU 1991: 27 side 128 flg om ulike former for horisontale konkurransereguleringer gjennomgås ulike former for prisavtaler som vil rammes av forbudsbestemmelsene, og andre former for samarbeid som antas ikke å rammes av lovens forbudsbestemmelser (andre vilkår enn pris).

I punkt 12.4.1.3 redegjøres det nærmere for hva som menes med forretningsvilkår: " Med forretningsvilkår forstås i denne forbindelse andre vilkår enn pris. Det kan være bestemmelser om leveringsvilkår, garantivilkår, opplysningsplikt om relevante forhold av betydning for den annen part, etiske regler m.v. Selv om vilkårene ikke direkte regulerer prisen, kan de fastsette bestemmelser for hvordan prisen skal beregnes, eller hvor meget et prisoverslag kan overskrides".

Det uttales videre at "Avtaler om forretningsvilkår kan være en nødvendig del av en prisavtale, fordi den i realiteten regulerer en del av prisen. Samarbeid om denne typen vilkår vil imidlertid også kunne innebære fordeler i form av økt gjennomsiktighet i markedene og rasjonaliseringsgevinster av forskjellige slag. Et forbud mot prissamarbeid bør derfor begrenses, slik at det ikke omfatter denne form for samarbeid, som virker til å forbedre markedets funksjonsmåte".

Ut fra systematikken og argumentasjonen i NOU 1991: 27 kapittel 12.4.1 hvor det sondres mellom prisavtaler på den ene siden og andre former for samarbeid om forretningsvilkår på den annen side, og at uttalelsen om for eksempel overskridelse av prisoverslag er inntatt i kapittelet om forretningsvilkår og ikke i kapittelet om prisavtaler, er det tilsynets oppfatning at forretningsvilkår som ikke direkte regulerer prisen, eller inngår som en del av en prisavtale, ikke skal anses som prissamarbeid som rammes av konkurranselovens forbudsbestemmelser.

Forretningsvilkårene punkt 4.2 regulerer hva som skal til for at et verksted kan gå utover en avtalt pris eller et gitt prisoverslag og når et verksted må ta kontakt med kunden for eventuelt å avtale en ny pris. Punktet regulerer således ikke prisen på reparasjonen. Etter tilsynets vurdering tilsier derfor uttalelsene i

forarbeidene at NBFs forretningsvilkår, punkt 4.2 om "Forhåndsavtale priser og prisoverslag", ikke vil rammes av konkurranselovens forbudsbestemmelser.

Når det gjelder vilkårenes punkt 5.2 må vurderingen av om reguleringene av pristillegget for tilleggsarbeider er i strid med krrl § 3-1 også vurderes i lys av uttalelsene i forarbeidene og lovgivers intensjon. I den forbindelse kan det pekes på at vilkårenes punkt 5.2 kun er unntaksbestemmelser. Hovedregelen (pkt 5.1) er at tilleggsarbeider skal avtales særskilt med kunden, noe som i prinsippet betinger en ny avtale hvor prisen fritt må avtales mellom verkstedet og kunden. I prinsippet vil da verkstedet være i konkurranse med andre tilbydere om å utføre disse tilleggsarbeidene. Videre regulerer vilkårenes punkt 5.2 ikke prisen for selve hovedarbeidet. Det angir kun regler for hvor mye mer- eller tilleggsarbeider verkstedet kan ta seg betalt for uten å kontakte kunden. Dette gjelder mer- og tilleggsarbeider som det ikke var mulig å forutse på tidspunktet for tildelingen av reparasjonsoppdraget og hvor det ikke har vært mulig å kontakte kunden.

Med bakgrunn i disse omstendighetene synes vilkårenes punkt 5.2 i praksis ikke å ha betydning for hvilken sluttpris kunden skal betale. Den enkelte aktørs frihet mht. prisfastsettelsen for verkstedsoppdraget synes i liten grad berørt.

Som nevnt over er det tilsynets oppfatning at lovgivers intensjon har vært at forretningsvilkår som ikke direkte regulerer prisen, eller inngår som en del av en prisavtale, ikke skal anses som prissamarbeid som rammes av konkurranselovens forbudsbestemmelser. Sett hen til dette, samt uttalelsene i NOU 1991: 27 punkt 12.4.1.3 og systematikken/argumentasjonen i forarbeidene er det tilsynets vurdering at vilkårenes punkt 5.2 mer naturlig må anses som slike forretningsvilkår som ikke rammes av forbudet etter krrl § 3-1 enn som prisavtaler som vil rammes av forbudet.

Ut fra en samlet vurdering av ovennevnte argumenter har tilsynet derfor kommet til at forretningsvilkårenes punkt 5.2 heller ikke rammes av forbudet i krrl § 3-1.

For ordens skyld nevnes at det vil være vanskelig å uttale seg generelt om vilkår som regulerer pristillegg for tilleggsarbeider vil være i strid med konkurranseloven eller ei. I tillegg til den konkrete utformingen av vilkårene vil det også måtte sees hen til den sammenheng eller kontekst vilkåret forekommer i. Dette da avtaler om forretningsvilkår i realiteten kan være en del av en prisavtale i strid med forbudsbestemmelsene. Konklusjonene vil derfor kunne variere fra sak til sak.

Ut fra en vurdering av ordlyden i § 3-1, uttalelser i konkurranselovens forarbeider og en vurdering av NBFs forretningsvilkårs innhold, funksjon og virkemåte, er det tilsynets vurdering at NBFs forretningsvilkår ikke er i strid med konkurranseloven § 3-1. Begrunnelsen for dette er at det dreier seg om reguleringer av andre konkurranseparametere enn pris.

NBFs anbefaling og pålegg om bruk av forretningsvilkårene overfor sine medlemsverksteder vil derfor ikke rammes av krrl. §3-4, jfr § 3-1. Følgelig er det heller ikke behov eller grunnlag for dispensasjon med hjemmel i krrl § 3-9. Dette gjelder både forretningsvilkårene for reparasjoner av lettere og tyngre kjøretøy. Tilsynets ovenstående vurdering og standpunkt gjør at dispensasjonen Prisdirektoratet innvilget 17. februar 1988 og inntil videre for "Forretningsvilkår ved reparasjon av tyngre kjøretøy"

ikke lenger er bestemmende for eller har betydning for NBFs muligheter til å benytte forretningsvilkårene.

Tilsynet har derfor med hjemmel i krrl § 7-2, jf. forskrift av 17. desember 1993 nr. 1314 fattet følgende vedtak:

Prisdirektoratets vedtak av 17. februar 1988 om dispensasjon fra konkurransereguleringsforskriftene av 1. juli 1960, §1 slik at Norges Bilbransjeforbund kan gi anbefaling til sine medlemsverksteder om å innrette seg etter vilkårene i "Forretningsvilkår ved reparasjon av tyngre kjøretøy" oppheves.

Vedtaket trer i kraft straks.

Forhåndsvarsel er unnlatt etter bestemmelsen i forvaltningsloven §16.

I medhold av forvaltningsloven §27 tredje ledd gjør Konkurransetilsynet oppmerksom på at vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles Arbeids- og Administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. De har også rett til å se sakens dokumenter etter reglene i fvl §18, jfr §19.

[til toppen](#)